

เทศน์เช้า วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๓

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

พุทธศาสนา หลวงตาบอกว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก องค์ศาสดาของเราบัญญัติคนว่าเป็นพระอรหันต์ ในศาสนาต่างๆ ไม่มีใครบัญญัติคนว่าเป็นพระอรหันต์ เพราะถ้าบัญญัติคนเป็นพระอรหันต์ ลูกศิษย์จะถามว่าพระอรหันต์หมายความว่าอย่างไร มันมีสิ่งใดทำให้เป็นพระอรหันต์ไ้ แต่พุทธศาสนานะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติคนว่าเป็นพระอรหันต์ แล้วเวลาไปเทศน์ปัญจวัคคีย์ว่าเหตุใดจึงเป็นพระอรหันต์

ธรรมจักรเห็นไหม ทเวเม ภิกฺขเว ทางสองส่วนที่ไม่ควรเสพ แล้วทางสายกลางมันเป็นอย่างไ้ เราว่าทางสายกลางกันนะ เราอ้างกันว่าทางสายกลาง อ้างเข้าข้างกิเลสนะ เมื่อกี้เห็นรถมันผ่านไป คุณ มันบรรทุทุกหมูไป นี่จิตหนึ่งนะ สัตว์มันไม่มีความรู้ สัตว์มันเกิดมาแล้ว คุณ มันเกิดมา มันก็มีของมันเหมือนกัน พอเกิดมาเขาขุน เขาเลี้ยงอย่างดีเลยเสร็จแล้วเขาก็เอาไปเชือด

มนุษย์มีปัญญา มนุษย์มีสมอง มนุษย์มีการช่วยเหลือเจือจานกัน เราก็ศึกษาคำราศึกษาพระไตรปิฎก เวลาบอกว่าจิตไม่ใช่อวิชชา จิตส่งออกไม่ได้ เพราะจิตเป็นจิต อวิชชาเป็นอวิชชา นี่มันเป็นคำรานะ

มันมีรัฐหนึ่ง เวลาเขาเขียนกฎหมายขึ้นมาว่า คนชั่ว โจรปล้น หรือคนผิดพลาคนี้ ต้องไปมอบตัว คนชั่วเป็นคนผิด คนดีเห็นไหม คนดีกฎหมายคุ้มครอง แล้วเจ้าหน้าที่เขาก็ดู เพราะกฎหมายเขาบัญญัติแล้วว่าคนผิด คนปล้นซึ่งวิ่งราวต้องมามอบตัว แล้วให้มามอบตัว เจ้าหน้าที่เขาไม่ไปจับ เขารอให้มามอบตัว เพราะอะไร เพราะกฎหมายเขียนแล้ว

มีรัฐฯ หนึ่ง เขียนกฎหมายว่า คนชั่วต้องจับ ต้องเป็นโทษ เจ้าหน้าที่รัฐเป็นเจ้าหน้าที่ที่ดี เขาสืบสวน เขาสอบสวน เขาเฝ้าติดตาม เขาไปจับมันมาไ้สวน รัฐนี้

ประชาชนจะอยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข แต่รัฐไหนนะ เจ้าหน้าที่เขียนกฎหมายแล้ว คนผิดต้องมามอบตัว แล้วคนผิดมามอบตัวใหม่

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าการกระทำ กิเลสมันมีเพราะยึด พอมันไม่ยึดมันก็ไม่ยึด ไม่ต้องทำอะไรเลย สักแต่ว่า อยู่เฉยๆ เฝ้าระวังเฉยๆ ผู้ร้ายมันจะมามอบตัว แล้วกิเลสมันจะวิ่งมาให้จับ มันเป็นไปไม่ได้ใหม่ แต่รัฐๆ หนึ่งนะ เวลาประพฤติกฎปฏิบัติขึ้นมา นี่กฎหมายเขียนไว้แล้ว พระไตรปิฎกเขียนไว้แล้ว กิเลส อวิชชาต่างๆ พระไตรปิฎกเขียนไว้หมดแล้วละ นี่กฎหมายเขียนไว้หมดแล้ว แล้วเจ้าหน้าที่เขาดิ เจ้าหน้าที่เขาทำความสงบของใจ เจ้าหน้าที่เขาออกค้นคว้า เจ้าหน้าที่เขาออกจับ เจ้าหน้าที่ก็ออกหาผู้ร้าย รัฐนั้นจะมีความร่มเย็นเป็นสุขนะ

แต่เขาว่ารัฐนั้นไม่คืนะ วุ่นวาย ทำไมตำรวจต้องตามสืบสวน เขาทำความผิดก็เรื่องของเขา เราทำความดีก็เรื่องของความดี คนทำความผิดพลาดก็เรื่องของเขา เดี่ยวเขามามอบตัวเอง อยู่เฉยๆ รัฐจะมีความร่มเย็นเป็นสุข มันเป็นไปไม่ได้ใหม่ นี่ความเห็นของคนเวลาไปวัดไปวาาก็ไปเพื่อเหตุนี้ ไปวัดไปวาถ้าไปฟังธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

หลวงตาท่านบอกเลย ต้องตั้งสติ เรามีสติ เราต้องบังคับตัวเราเอง พระป่า พระกรรมฐานนะบอก ความดีเกิดจากการกระทำ ความดีเกิดจากเรา ถ้าความดีเกิดจากเรา เราต้องตั้งใจทำของเรา ถ้าเราไม่ตั้งใจของเราความดีมันอยู่ที่ไหน ความดีมันอยู่ในพระไตรปิฎกใหม่ ความดีมันอยู่ในหนังสือนั่นหรือ ความดีนั่นเป็นตำรานะ แต่การกระทำมันอยู่ที่เรา

ถ้าการกระทำมันอยู่ที่เรา เวลาประพฤติกฎปฏิบัติยิ่งกว่านั้นอีก เพราะเวลาปฏิบัติไปนะ กิเลสมันเป็นเรา สรรพสิ่งมันเป็นเรา เราทำอะไรไม่ได้เลย แต่ถ้าเราจะฝืนเรานะ ฝืนกิเลส เราก็บอกว่าฝืนไม่ได้ “อตตกิลมถานุ โยค” ทำคนให้ลำบากเปล่า แล้วอยู่เฉยๆ สักแต่ว่า เริ่มต้นก็สักแต่ว่า

เด็กเกิดมานะ อ้าว... ประชาธิปไตย พ่อแม่กับลูกมีสิทธิเท่ากัน พ่อแม่ห้ามเฮ็ดลูกนะ พ่อแม่ห้ามบังคับลูก ลูกอยากคิดอะไรต้องช่างหัวมัน มันเป็นไปไม่ได้ใหม่ละ ประชาธิปไตยมันเป็นวิษุทธิ วิษุทธิของเขา หน้าที่ของเขา หน้าที่ของเด็ก นี่ก็เหมือนกัน

หน้าที่ของเรา เราเสียสละ เราทำบุญกุศลเพื่อเราใฝ่ดี บุญกุศลนะ ดิกับชั่ว ถ้าทำความชั่ว เป็นสิ่งที่ไม่ดี เราทำคุณงามความดีของเรา พอมีคุณงามความดีของเรา จิตเราก็มีจุดยืน จิต เรามั่นความมั่นคงขึ้นมา เราอยากจะมีความดีมากขึ้นไปกว่านี้

ถ้าเราอยากมีความดีมากขึ้นไปกว่านี้ ทาน ศีล เรามีความปกติของใจ เราบังคับตัวเองเอง ดูศีลศีล ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ นี่คือข้อกติกานะ ถ้าข้อกติกามันก็เป็นตำรา เขียนไว้ในตำราเฉยๆ ถ้าเราไม่ฝืน เราไม่บังคับตัวเอง ศีลมันจะเป็นศีลขึ้นมาได้ไหม ศีล มันเป็นศีลเพราะเราบังคับตัวเองขึ้นมาใช่ไหม แล้วถ้ามีศีลขึ้นมาจนมันมีความสงบละ ถ้า ความสงบของใจ เรามีสติปัญญาของเราแล้วใคร่ครวญ ทำความสงบก็ต้องใช้ปัญญานะ พุทโธๆ นี่ก็ต้องใช้ปัญญานะ เพราะพุทโธมันแลบๆ ตลอดละ โอ๊ย... สมณะ มันจะไม่มี ประโยชน์อะไร เราใช้ปัญญา...

โจรมันจะปล้น มันบังเงานะ มันว่าเป็นเจ้าหน้าที่ โจรกับเจ้าหน้าที่นะ ถ้ามันสมรู้ ร่วมคิดกัน... หมด... อะไรก็หมด... นี่ก็เหมือนกัน จะประพฤติปฏิบัตินี้ กิเลสของเรามันมี อยู่แล้ว เราสะดวกสบายใจ ปุพรมให้มันเดินเลย สมบัติเราๆ ต้องเก็บรักษาให้ดี มียาม มี เจ้าหน้าที่รักษาเขาคอยดูแลความปลอดภัย ไอ้นี้โจรกับเจ้าหน้าที่มันรู้กัน “สักแต่ว่า” โจร ไม่มี นี่โจรมันแต่งตัวเป็นเจ้าหน้าที่หมดเลย อู๊ย... นี่ปฏิบัติ อู๊ย... มีคุณธรรม นี่มันล้วงดับ ล้วงพวงหมดเลย

นี่ไง ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์คอยชี้แนะ เวลาฟังธรรมขึ้นมา เธออย่าเชื่อตัวบุคคลนะ ต้องเชื่อธรรมะ ต้องเชื่อธรรมๆ เชื่อธรรม เราก็เชื่อธรรม แต่ธรรมนี่มันอยู่ในใคร ธรรม มันอยู่กับเด็กเห็นไหม นี่เด็กมันพูดบ่อย พ่อแม่เอาอาหารไปให้พระหมดเลย หนุอยากกิน พ่อแม่ไม่เคยให้หนุเลย พ่อแม่นะ มีอะไรก็เอาไปให้พระ ดิๆ อะไรก็ให้พระ แล้วหนุก็ อยากของหนุ แล้วไม่ให้หนุกินบ้างละ

เราจะเชื่อใครละ นี่เด็กมันก็คิดของมันประสาของมัน ผู้ใหญ่เขาก็คิดประสา ผู้ใหญ่ ฉะนั้นถ้าเด็กมันคิดอย่างนั้น เด็กมันยังเข้าใจไม่ได้ ถ้าเด็กมันยังเข้าใจไม่ได้นะ อะไรดิๆ ธรรมดาเด็กมันก็อยากของมันเป็นธรรมชาติของเด็ก เขาก็อยากมาก แล้วพระทำ อะไร พระเป็นผู้ใหญ่พระไม่ทำงานนะ คูสิ ผู้ใหญ่ยังไม่ทำงานเลย แล้วทำไมต้องบอกให้ หนุทำงานด้วยละ นี่มันเถียงได้ทั้งนั้นละ

ถ้ามันเถียงได้ของมัน นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราไม่มีสมาธิ ถ้าเราไม่เห็นความเข้มแข็งของใจขึ้นมา ถ้าจิตมันเป็นเด็กๆ คุณเด็กๆ สิ ของนี้จะตระหนี่ถี่เหนียว มันสละไม่ได้หรือของมันหวงของมัน แต่ถ้าเราเห็นว่าการเสียสละออกไปมันเป็นประโยชน์กับบุญกุศลของเรา สิ่งที่เสียสละเป็นวัตถุนี้เพื่อเจือจานสังคม สังคมเขาได้สิ่งนี้ไปเป็นประโยชน์ คำว่า “ทาน” ทานคือเราเสียสละสิ่งที่เป็นประโยชน์กับเขา แล้วเขาได้ประโยชน์นั้น เพราะเขาขาดแคลน เขาได้ประโยชน์สิ่งนั้น เพื่อความดำรงชีวิตของเขา นี่บุญเกิดตรงนี้

ถ้าบุญเกิดตรงนี้ สิ่งที่เป็นบุญกุศล สิ่งที่มีมันเป็นนามธรรม มันมีคุณค่ากว่าวัตถุสิ่งนั้น ถ้ามันมีคุณค่ากว่าวัตถุสิ่งนั้น เราจะสละได้ไหม เราในเมื่อเห็นประโยชน์ เราเสียสละได้ แล้วเวลาเราโกรธ เวลาเราไม่พอใจ เวลาเรามีความขัดแย้งในใจ นี่มันก็เหมือนวัตถุอันหนึ่ง วัตถุคือสิ่งของที่เราสละไป

เวลาความทุกข์ เวลาสิ่งต่างๆ ที่มันบาดหมางหัวใจนี้ เราก็อยากเสียสละ อยากให้ไม่มีในหัวใจ ทำไมมันเสียสละไม่ออกสละ ทำไมมันสลัดไม่ออกจากใจเราล่ะ มันสลัดออกไม่ได้เพราะอะไร เพราะมันมียางเหนียว มันมีความตระหนี่ มันมีความยึดเกาะของมัน แล้วถ้าไม่ทำสมาธิขึ้นมา ไม่ให้มันเข้มแข็งขึ้นมา คุณสิ คนแข็งแรงนี้ มันสลัดสิ่งใดมันก็สลัดได้ใช่ไหม คนอ่อนแอไม่ต้องสลัดมันหรือ มันกระโดดเกาะเลย

นี่กิเลสมันก็กระโดดเกาะ โอ๊ย... สักแต่ว่า โอ๊ย... เป็นกรรม หมดเนื้อหมดตัว ในเมื่อเจ้าหน้าที่หมายถึง ธรรมะ เจ้าหน้าที่คือกรรมและวินัย กิเลสของเรา กิเลสคือโจร โจรกับเจ้าหน้าที่มันรู้จักกัน โจรกับเจ้าหน้าที่มันเป็นพวกเดียวกัน พอโจรกับเจ้าหน้าที่มันเป็นพวกเดียวกัน มันกินดับกินปอดนะ โอ๊ย... พวกปฏิบัติพระป่า ไอ้พวกพุทโธๆ มันโง่งง มันไม่มีปัญญา ไอ้ของเรานี้ ไอ้เจ้าหน้าที่กับโจรมันรู้จักกันนี้ โอ้โฮ! ปัญญาเยอะ เจ้าหน้าที่กับโจรเห็นไหม คุณเจ้าหน้าที่กับโจรมันมีปัญหาด้วยกัน มันถือโกงหมดเลย ประเทศชาติมันก็โกง ภพชาติมันก็โกง ชีวิตมันก็โกง โกงตัวเอง โกงภพโกงชาติ โกงคนที่เราทำเขาไว้ นี่ไง เวลามันทำ

แต่ถ้าฟังธรรมขึ้นมา เราต้องบากบั่น พอเราบากบั่นขึ้นมา เราตั้งสติของเราขึ้นมา ต่อสู้กับมัน ให้โจรกับเจ้าหน้าที่แยกออกมาก่อน อันไหนเป็นโจร อันไหนเป็นเจ้าหน้าที่ นี่ก็เหมือนกัน อันไหนเป็นกรรมพระพุทธเจ้า อันไหนเป็นกรรมของเรา นี่พระไตรปิฎกๆ

ใช่! พระไตรปิฎก สาธุนะ เพราะเราก็กวราบทุกวันนะ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระรัตนตรัยเราก็กวราบทุกวันนี้ล่ะ แต่การพินิจด้วยความเป็นจริง การพินิจนี่คือลงใจ พระพุทธเจ้า ไม่เคยโต้แย้งอะไรเลย พระไตรปิฎกมันถูกต้องทั้งนั้นล่ะ

แต่นี้มันมีใจอยู่ โจรมันไปอ้างธรรมะพระพุทธเจ้ามาด้วยกัน มาคบคิด มาสมทบกัน พอมันสมคบกันมันก็บอกว่าสิ่งนั้นปฏิบัติธรรมๆ แล้วเราชาวพุทธมันอ่อนแอ พอชาวพุทธอ่อนแอ เราก็จ้างเขาไปนะ เราก็เป็นเหยื่อ

โมฆบุรุษตายเพราะลาภ พระเรานี้ ภิกษุเราตายเพราะลาภสักการะ ลาภคือสิ่งที่เขาทำบุญกุศลของเขา ลาภของใคร สักการะคือความนอบน้อม เขา นอบน้อม อยู่... ถ้าเขายกตาคณะ ตูตลอยเลยล่ะ สักการะนี่ทำให้คนตายได้ โมฆบุรุษตายเพราะลาภสักการะ เราเป็นชาวพุทธเราตายเพราะอะไร เราตายเพราะความโลภของเรา อยากได้ อยากดี อยากนิพพาน อยากสิ้นกิเลส อยากด้วยความมั่งง่าย อยากที่จะหยิบฉวยเอาด้วยความสบาย

แต่ของครูบาอาจารย์เราต้องให้เข้มแข็ง ครูบาอาจารย์ต้องให้บากบั่นนะ เพชรถ้าไม่ได้เจียรระไนมันก็หินนะ เพชรกับหินมันแตกต่างกันตรงไหน ถ้าคนไม่เข้าใจ คนดูไม่ เป็น เพชรกับหินมันก็เหมือนกัน ถ้ายังไม่ได้เจียรระไน แต่เพชรถ้ามันเจียรระไนแล้ว กับหินที่มันไปเจียรระไนแล้วก็เหมือนกัน หินเจียรระไนแล้วมันก็ไม่แวววาวเหมือนเพชรหรอก เพชรถ้ามันได้เจียรระไนแล้วนะ มันจะสวยงามมาก แต่เพชรกับแร่ธาตุต่างๆ ที่ยังไม่ได้เจียรระไน เพชรดิบๆ มันก็คือแร่ธาตุ

หัวใจของเราถ้ายังไม่ได้แก้ไข ยังไม่ได้ตัดแปลงต่างๆ มันก็เป็นแร่ธาตุอันหนึ่ง ธาตุรู้ เรายังไม่รู้อะไรหรอก แต่ถ้าได้เจียรระไนขึ้นมาแล้วนะ มันมีเหลี่ยมมีคมของมัน มันแวววาวของมัน มันแตกต่างกับเพชรดิบๆ มหาศาลเลย ในการบากบั่นของเรา เราเจียรระไน เราดูแล เรายังรักษา เขาจะว่าเราโง่ เขาจะว่าเราเป็นคนเข่อ เขาจะว่าเราเป็นคนที่ไม่มั่งง่าย เราเจียรระไนเพชรของเรา เราทำของเรา

ทุกคนเกิดมามีแร่ธาตุอันหนึ่ง มีธาตุรู้ ทุกคนมีเพชรคนละเม็ดอยู่ในหัวใจ แต่จะเจียรระไนหรือไม่เจียรระไน เพชรถ้าไม่เจียรระไนมันก็เป็นหินนั่นล่ะ มันไม่แวววาวหรอก มันก็เป็นเพชรดิบๆ แต่ถ้าการเจียรระไนอันนี้ “สักแต่ว่า” ไม่ได้หรอก แล้วให้เพชรมันเป็น

เพชร มันเจียรระโนแล้วมีเหลี่ยมมีคม มันเป็นไปไม่ได้หรอก เราต้องเจียรระโนนะ เราต้องทำของเรานะ

นี่ก็เหมือนกัน ในการที่จะเป็นคนดี เราจะอยู่เฉยๆ ศึกษาธรรมนี้ พระไตรปิฎกว่าอย่างนี้ พระไตรปิฎกบอก มันทุกข์เพราะยึด นี่ไม่ได้ยึดอะไรเลย ปล่อยวาง ปล่อยน้ำเห็น ไหมนิพพานสบาย ไอ้พวกนั้น ไอ้พวกขี้ทุกข์

ในเมื่อ โจรกับเจ้าหน้าที่มันสมรู้ร่วมคิดกันในกิริยา ในความรู้ ในความรู้สึกของตัวเรานี้ละ อวิชชามันครอบงำมาตั้งแต่ต้น จิตนะ จะละเอียดหรือจะหยาบขนาดไหน มันมีอวิชชาครอบงำมาตลอด เขาบอกว่า “องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่กราบใครเลย” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “กราบใครไม่ได้ ถ้ากราบคนนั้นจะเป็นบาปมาก หัวก็จะแตกเป็น ๘ เลียง” เป็นเพราะเหตุใด เป็นเพราะว่า ในสัตว์ ๒ เท้า ไม่มีใครประเสริฐไปกว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะเราเป็นไก่ตัวแรก ที่เจาะฟองไข่ออกมา

นี่ก็เหมือนกัน หัวใจของเรามันมีอวิชชาครอบงำมันอยู่ตลอด แล้วฟองไข่ เปลือกไข่นี้เขาไม่กิน เขาจะกินเนื้อไข่ แต่เรายังไม่ได้ฟักเป็นตัวมันจะออกมาได้อย่างไร ออกมามันก็เป็นน้ำเหลวๆ ไม่มีประโยชน์อะไรเลย ทำอะไรไม่ได้เลย แล้วก็บอกว่าถ้าเราตั้งใจเป็นอรรถกถาโยค พวกพุทธโฆ พวกโง่งเง่าเต่าตุ่น พุทธโธๆๆ นี่ ทำให้มันเข้มแข็ง

ฟักไข่เห็นไหม แม่ไก่มันจะฟักไข่ ด้วยอุณหภูมิของมัน จนไก่มันเป็นตัวอ่อนขึ้นมา จนมันต่างๆ ขึ้นมา จนมันเป็นลูกไก่ มันจะเจาะฟองไข่ออกมา แล้วฟองไข่ คุณติ อวิชชาที่มันครอบงำใจอยู่ มันก็ฟองไข่นั้นนะ มันจะจับไข่ที่ไหน มันก็โดนฟองไข่นั้นละ

อวิชชาหมดไป หยาบ กลาง ละเอียด ละเอียดสุด อวิชชาทั้งนั้น ภาวสวะ ภพตอของจิตมันก็คืออวิชชาทั้งนั้น จิตเดิมแท้ก็อวิชชาทั้งนั้นละ

พระอนาคามียังไปเกิดบนพรหม พระอนาคามี คุณติ ขนาดละเลยขนาดไหน นี่พูดถึงธรรมนะ ถ้าเขาจะบอกว่าเราทุกข์เรายาก เราเชื่อมั่นในครูบาอาจารย์ของเรา เชื่อมั่นในศาสนา เพราะศาสนา พระพุทธเจ้าสอนมาแล้วละ แต่เวลาคนปฏิบัติไปมันมักง่าย โจรโน

หัวใจของเขา ไปสมรู้ร่วมคิดกับเจ้าหน้าที่ คือสังฆกรรม แล้วก็หลอกตัวเอง แล้วทำลายตัวเอง แต่มีคนซื้อ คนทำตามสังฆะของตัวเอง

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านรื้อค้ำของท่าน ท่านปฏิบัติของท่าน ท่านมาเปิดพระไตรปิฎก ท่านปริกษาเจ้าคุณอุบาลี เจ้าคุณอุบาลีก็ศึกษา ทั้งค้ำค้ำ ทั้งปฏิบัติ เห็นไหม เจียรระโนมัน เพชรเราเอามาเจียรระโน รักษา คุณแล กระทบขึ้นมา จนมันแวววาว แล้วเอามาอวดสังคม จนสังคมยอมรับ เดียวนี้เขาบอกว่าเพชรอัด เพชรเทียม มันก็จะมาเทียบเคียงกัน แล้วที่ว่ากันตามกิเลส ตามความเห็นของเขานะ

นี่พูดถึงฟังธรรม เรามีสังฆะ มีบุญกุศล สิ่งที่เป็นคุณงามความดี มันละเอียดอ่อน เราต้องพยายามรักษาของเรา สิ่งในโลกเขาชักนำกันไป คนโง่มากกว่าคนฉลาด หลวงตาสอนบ่อย ถ้าคนโง่เยอะ คนโง่ก็ติฉินนินทา เขาติฉินนินทาก็อากล่าวว่าร้าย ไม่มีประโยชน์เลย คนมีปัญญา คนมีสังฆะความจริง พูดคำเดียวเราต้องฟังเขานะ เขามีเหตุมีผล เขาบอกถึงความบกพร่องของเรา

หลวงตาสอนประจำ เสียงของการติฉินนินทา เสียงของโลกอย่าไปฟังมัน แต่เสียงของผู้ที่มีสังฆะ ของครูบาอาจารย์พูดแม้แต่คำเดียวก็ต้องฟัง ฟังเพื่อเอามาเป็นคติ มาเตือนใจเรา นี่ก็เหมือนกัน กระแสโลกมันเป็นอย่างนั้นละ กระแสโลก คนโง่มากกว่าคนฉลาด เขาก็ชักนำกันไป เขามักง่าย อยากรวดคว อยากรบาย ใ้เรามันคนกลุ่มน้อย เราจะมานะบากบั่นของเรา เราจะทำประโยชน์ของเรา ให้เป็นความจริงของเรา เอวัง